

IN DIALOOG MET SLOW LOOKING

ARTFUL THINKING MET JONGEREN

We komen dagelijks in aanraking met allerhande vormen van kunst en cultuur, vaak zijn dat vluchtige momenten. Wat gebeurt er als we nu eens wat langer stilstaan bij dat ene kunstwerk? Een werk dat misschien vreemd en onbegrijpelijk lijkt, maar toch intrigeert en de nieuwsgierigheid wekt.

In 2015 schreef ik over *Artful Thinking* en de *Thinking Routines* (Kunstzone 2015-6, p.44-45), naar aanleiding van mijn afstudeeronderzoek kunsteducatie. We zijn nu een aantal jaren verder en ik gaf de nodige workshops over de toepassing van deze reflectieve kijkmethode in het museum en op school. In mijn

onderzoek richtte ik me op jongeren en kijken naar kunst, aan de hand van de zogenoemde *Thinking Routines*. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat deze didactische werkvorm nog weinig wordt toegepast in het voortgezet onderwijs. De vertrouwde Kijkwijzer lijkt een nog veel gebruikte methode.

SLOW LOOKING

Je kunt, naast deze formalistische wijze van beschouwen, een kunstwerk ook bekijken aan de hand van *Thinking Routines* of de (bekendere) *Visual Thinking Strategies* (VTS). Beide zijn vormen van *Slow Looking* en laten je langer kijken naar kunst. Ze zijn onderbouwd op grond van wetenschappelijk onderzoek.

Slow Looking daagt uit door de activerende didactiek en laat je dieper nadenken, filosoferen, discussiëren en praten over het kunstwerk. Wat zie je allemaal? Wat zou dit kunnen betekenen? Kijk, denk en verwonder. Hoe langer je kijkt, hoe meer je gaat zien. Het proces van het zichtbare denken kan worden vastgelegd door te schrijven, te schetsen, te vloggen, te podcasten, foto's te maken. Na afloop van het museumbezoek kan in het klaslokaal een terugkoppeling worden gemaakt door de opgedane kennis en ervaringen met elkaar te delen.

DENKDISPOSITIES

Artful Thinking is ontwikkeld door Project Zero (Harvard University) en bestaat uit allerlei korte kijk- en denkstrategieën die het denken zichtbaar maken door middel van zogenaemde *Thinking Routines*. Het is gelinkt aan *Visible Thinking*, dat een veel breder spectrum

bestrijkt en ontwikkeld is voor het gehele curriculum. *Artful Thinking* richt zich specifiek op het ervaren en waarderen van kunst, om expliciet de samenhang tussen kunst en denken naar boven te brengen. Het gaat uit van zes denkdisposities: *Bevragen & onderzoeken*, *Observeren & beschrijven*, *Vergelijken & verbinden*, *Vinden van complexiteit*, *Onderzoeken van standpunten* en *Redeneren & argumenteren*. Het zijn samenhangende componenten van intellectueel gedrag die verbeeld zijn in het *Artful Thinking Palette*: het schilderspalet als metafoor. Elke kleur op het denkpalet kan gemengd worden tot een grote verscheidenheid aan kleuren. De zes denkdisposities zijn de bouwstenen voor de *Thinking Routines*.

DIALOGISCH BEVRAGEN

Met de Vooropleiding Art & Design ArtEZ Zwolle brachten we begin december 2018 een bezoek aan het Stedelijk Museum Amsterdam. Deze groep studenten bestaat grotendeels uit jongeren die in het examenjaar van het voortgezet onderwijs of mbo zitten, of een tussenjaar hebben ingelast. Het Stedelijk Museum toont tot en met begin april 2019 in zes zalen werk van Raquel van Haver (1989, Bogotá, Colombia). De groep zag ondermeer *Spirits of the Soil*, een nieuwe serie monumentale schilderijen, speciaal door Van Haver gemaakt voor deze tentoonstelling.

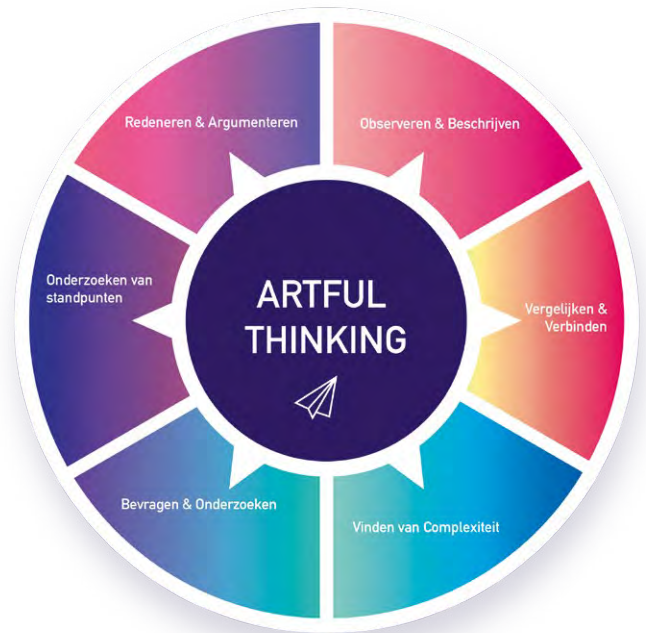
Op zaal bevroegen de studenten - onder begeleiding van een docent - de kunstwerken op een dialogische manier, aan de hand van *Thinking Routines*. Geen specifieke vragen over het kunstwerk, maar open vragen, zonder goede of foute antwoorden. Zo ontstaan er nieuwe verhalen, nieuwe verbanden en andere inzichten. Een vorm van coöperatief leren.

We pasten daarbij een aantal gecombineerde *Thinking Routines* toe, zoals de toegankelijke *See-Think-Wonder* routine. Bij deze kijkmethode worden drie opeenvolgende vragen gesteld: *Wat zie je? Waar gaat het over? Welke vragen zijn er nog overgebleven?* Maar we gebruikten ook de *Headlines* routine, waarbij de studenten

uiteindelijk een treffende krantenkop moeten formuleren, waarin hij de essentie van het kunstwerk typeert. En dan was er ook nog *The Elaboration Game* routine, een methode waarbij je door steeds verder in te zoomen, het kunstwerk uiterst zorgvuldig bestudeert. Het begint met een persoon die een bepaald deel van het werk beschrijft, de volgende persoon gaat daarop door, enzovoorts. Je benoemt met elkaar wat je ziet, tot in detail. Is iedereen geweest, dan richt de groep zich op een ander deel van het kunstwerk.

Aan het einde van deze intensieve kijk sessie interpretere je als groep het kunstwerk. Het expressieve, kleurrijke en verhalende werk van Van Haver leent zich hier uitstekend voor. Door langer bij het kunstwerk stil te staan en het fantasierijk te exploreren, fungeert het als een communicatie-instrument dat intrigeert, de nieuwsgierigheid wekt, een esthetische ervaring oproept, ontregelt, dat aversie opwekt. Een artefact dat - door er intensief en actief over te praten - bovenal de cognitieve ontwikkeling versterkt.

Patrick Verhoeven is kunsteducator en werkzaam voor ArtEZ Academie voor Art & Design Zwolle en Fontys Academie voor Beeldende Vorming Tilburg

NIUWSGIERIG GEWORDEN?

- www.kunstkijkenmetjongeren.wordpress.com
- www.pzartfulthinking.org